

WYROK TRYBUNAŁU (pierwsza izba)

z dnia 22 grudnia 2010 r.*

W sprawie C-303/08

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 234 WE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Bundesverwaltungsgericht (Niemcy) postanowieniem z dnia 24 kwietnia 2008 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 8 lipca 2008 r., w postępowaniu:

Land Baden-Württemberg

przeciwko

Metinowi Bozkurtowi,

przy udziale:

Vertreter des Bundesinteresses beim Bundesverwaltungsgericht,

* Język postępowania: niemiecki.

TRYBUNAŁ (pierwsza izba),

w składzie: A. Tizzano, prezes izby, J.J. Kasel (sprawozdawca), A. Borg Barthet, E. Levits i M. Berger, sędziowie,

rzecznik generalny: E. Sharpston,
sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając procedurę pisemną,

rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu Landu Baden-Württemberg przez M. Schenka, działającego w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu rządu niemieckiego przez M. Lumę oraz N. Grafa Vitzthuma, działających w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu duńskiego przez J. Beringa Liisberga oraz R. Holdgaard, działających w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu włoskiego przez G. Palmieri, działającą w charakterze pełnomocnika, wspieraną przez W. Ferrante, avvocato dello Stato,

— w imieniu Komisji Wspólnot Europejskich przez V. Kreuztitzta oraz G. Rozeta, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 8 lipca 2010 r.,

wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 7 akapit pierwszy tiret drugie decyzji nr 1/80 Rady Stowarzyszenia z dnia 19 września 1980 r. w sprawie rozwoju stowarzyszenia (zwanej dalej „decyzją nr 1/80”). Rada Stowarzyszenia została utworzona na mocy Układu ustanawiającego stowarzyszenie między Europejską Wspólnotą Gospodarczą a Turcją, podpisanego w dniu 12 września 1963 r. w Ankarze przez Republikę Turcji z jednej strony i przez państwa członkowskie EWG oraz Wspólnotę z drugiej, który został zawarty, zatwierdzony i ratyfikowany w imieniu tej ostatniej decyzją Rady 64/732/EWG z dnia 23 grudnia 1963 r. (Dz.U. 1964, 217, s. 3685).
- 2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu między Landem Baden-Württemberg (zwanym dalej „Landem”) a obywatelem tureckim M. Bozkurtem, w przedmiocie procedury wydalenia zainteresowanego z terytorium Niemiec.

Ramy prawne

- 3 Artykuł 59 protokołu dodatkowego, podpisanego w dniu 23 listopada 1970 r. w Brukseli oraz zawartego, zatwierdzonego i ratyfikowanego w imieniu Wspólnoty rozporządzeniem Rady (EWG) nr 2760/72 z dnia 19 grudnia 1972 r. (Dz.U. L 293, s. 1), ma następujące brzmienie:

„W dziedzinach objętych niniejszym protokołem Turcja nie może być traktowana w sposób bardziej korzystny niż sposób, w jaki państwa członkowskie traktują się wzajemnie na mocy traktatu ustanawiającego Wspólnotę [tłumaczenie nieoficjalne]”.

- 4 Sekcja 1 rozdziału II decyzji nr 1/80, zatytułowanego „Przepisy o charakterze socjalnym”, odnosi się do „kwestii dotyczących zatrudnienia i swobodnego przepływu pracowników”. Sekcja ta zawiera art. 6–16 tej decyzji.
- 5 Zgodnie z art. 6 ust. 1 decyzji nr 1/80:

„Pracownik turecki należący do legalnego rynku pracy państwa członkowskiego ma w tym państwie, z zastrzeżeniem postanowień art. 7, dotyczącego dostępu członków jego rodziny do zatrudnienia, prawo:

- po roku legalnego zatrudnienia – do odnowienia zezwolenia na pracę u tego samego pracodawcy, pod warunkiem że dysponuje on miejscem pracy;
- po trzech latach legalnego zatrudnienia i z zastrzeżeniem pierwszeństwa pracowników z państw członkowskich Wspólnoty – przyjęcia, w tym samym zawodzie

u dowolnego pracodawcy, oferty pracy złożonej na normalnych warunkach i zarejestrowanej przez służby zatrudnienia tego państwa członkowskiego;

— po czterech latach legalnego zatrudnienia – dostępu do dowolnej pracy najemnej [tłumaczenie nieoficjalne, podobnie jak wszystkie cytaty z tej decyzji poniżej].”

6 Artykuł 7 decyzji nr 1/80 stanowi:

„Członkowie rodziny pracownika tureckiego należącego do legalnego rynku pracy państwa członkowskiego, którzy uzyskali zgodę na dołączenie do niego:

— mają prawo przyjęcia – z zastrzeżeniem pierwszeństwa pracowników z państw członkowskich Wspólnoty – dowolnej oferty pracy, jeżeli zamieszkują tam legalnie od co najmniej trzech lat;

— korzystają z dostępu do dowolnej pracy najemnej, jeżeli zamieszkują tam legalnie od co najmniej pięciu lat.

Dzieci pracowników tureckich, które ukończyły naukę zawodu w przyjmującym państwie, niezależnie od okresu zamieszkiwania w tym państwie członkowskim, jednakże pod warunkiem legalnego zatrudnienia jednego z rodziców w tym państwie przez okres co najmniej trzech lat, mają prawo przyjąć w tym państwie członkowskim dowolną ofertę pracy”.

7 Artykuł 14 ust. 1 tej decyzji ma następujące brzmienie:

„Przepisy niniejszego rozdziału stosuje się z zastrzeżeniem ograniczeń uzasadnionych względami porządku, bezpieczeństwa i zdrowia publicznego”.

Postępowanie przed sądem krajowym i pytania prejudycjalne

- 8 Metin Bozkurt, urodzony w Turcji w 1959 r., uzyskał zgodę na wjazd na terytorium Niemiec w 1992 r.
- 9 We wrześniu 1993 r. zawarł związek małżeński z obywatelką turecką, która wykonywała legalną pracę najemną i z tego tytułu posiadała stałe zezwolenie na pobyt. W 1999 r. małżonka uzyskała obywatelstwo niemieckie.
- 10 W październiku 1993 r. M. Bozkurt otrzymał, w związku z zawarciem małżeństwa, tymczasowe zezwolenie na pobyt, które w październiku 1998 r., tj. po spełnieniu przez zainteresowanego przesłanki pięcioletniego okresu zamieszkania ustanowionego w art. 7 akapit pierwszy tiret drugie decyzji nr 1/80, zostało zastąpione stałym zezwoleniem na pobyt.
- 11 Od czerwca 2000 r. M. Bozkurt znajdował się w separacji z żoną. W listopadzie 2003 r. małżeństwo zostało rozwiązane przez rozwód.

- 12 W trakcie pobytu w Niemczech M. Bozkurt pracował u wielu pracodawców. Według sądu odsyłającego nie było jednak możliwe ustalenie dokładnych okresów zatrudnienia z uwagi na niedostarczenie przez zainteresowanego dokładnych informacji i dokumentów na tę okoliczność.
- 13 Od początku 2000 r. M. Bozkurt przebywał przez około 18 miesięcy na zwolnieniu chorobowym, w trakcie którego został poddany operacji guza mózgu.
- 14 Z końcem tej przerwy w pracy pracodawca rozwiązał z nim umowę o pracę. Od tego czasu jest bezrobotny i pobiera zasiłek na podstawie Sozialgesetzbuch, Teil II (tytułu II kodeksu praw socjalnych). Początkowo zamieszkiwał w miejskim ośrodku dla bezdomnych, a od listopada 2005 r. zajmuje małe mieszkanie, które wynajmuje od brata.
- 15 Skazywany już w 1996 r. i w 2000 r. za uszkodzenia ciała oraz naruszenia własności, M. Bozkurt został w maju 2004 r. ponownie uznany za winnego gwałtu oraz uszkodzenia ciała swej małżonki, których dopuścił się w czasie pobytu w Turcji w lipcu 2002 r. Został on ostatecznie skazany w dniu 17 stycznia 2005 r. na karę dwóch lat pozbawienia wolności, której wykonanie zostało zawieszona, efektem czego M. Bozkurt został zwolniony z aresztu tymczasowego.
- 16 To ostatnie skazanie, mające potwierdzać skłonność M. Bozkurta do używania przemocy, dało podstawę do wydania decyzji z dnia 26 lipca 2005 r. (zwanej dalej „decyzją o wydaleniu”), w której Land postanowił bezzwłocznie wydaląc go z Republiki Federalnej Niemiec. Land uznał, że zainteresowany nie może powoływać się na uprawnienia wynikające z art. 6 lub 7 decyzji nr 1/80, a to ze względu na to, iż nie znalazł on nowego zatrudnienia w rozsądnym terminie od rozwiązania z nim umowy o pracę oraz nie czynił żadnych poważnych kroków w tym kierunku.

- 17 Metin Bozkurt zaskarżył tę decyzję o wydaleniu do Verwaltungsgericht Stuttgart (sądu administracyjnego w Stuttgarcie), który najpierw zawiesił wykonanie tej decyzji, a następnie, wyrokiem z dnia 5 lipca 2006 r., uchylił ją.
- 18 Odwołanie wniesione przez Land od tego wyroku zostało oddalone wyrokiem Verwaltungsgerichtshof Baden-Württemberg (wyższego sądu administracyjnego Badenii-Wirtembergii) z dnia 14 marca 2007 r. Sąd ten uznał bowiem, że względu na okresy zgodnego z prawem zamieszkiwania M. Bozkurta w Niemczech, że ten ostatni może domagać się prawa do pobytu na podstawie art. 7 akapit pierwszy tiret drugie decyzji nr 1/80. Decyzja o wydaleniu jest zatem niezgodna z prawem ze względu na to, że nie odpowiada warunkom mającym zastosowanie do obywateli Unii, które to warunki, zgodnie z orzecnictwem Trybunału, należy uwzględniać w odniesieniu do obywateli tureckich posiadających prawo pobytu na podstawie decyzji nr 1/80. Sąd ten uznał ponadto, że to, iż M. Bozkurt pozostawał bez zatrudnienia od 2000 r., że istniała możliwość, iż z powodu poważnej choroby nigdy nie powróci do pracy, oraz że spędził około dziewięciu miesięcy w więzieniu, nie oznacza, iż utracił on prawa przysługujące mu na podstawie tego przepisu decyzji nr 1/80, biorąc pod uwagę orzecznictwo Trybunału, zgodnie z którym raz nabyte prawo pobytu przysługuje nadal, niezależnie od tego, czy warunki, które spowodowały jego nabycie, są nadal spełniane.
- 19 Land zaskarżył to orzeczenie do Bundesverwaltungsgericht (federalnego sądu administracyjnego), podnosząc, po pierwsze, że M. Bozkurt w międzyczasie utracił swe prawo pobytu w Niemczech ze względu na wykluczenie go z rynku pracy, i, po drugie, że nie może on skutecznie opierać się na art. 7 akapit pierwszy decyzji nr 1/80, skoro dopuścił się on poważnego naruszenia ciała osoby, dzięki której nabył on swe prawa.
- 20 Zgadając się z analizą prawną przedstawioną przez Verwaltungsgerichtshof Baden-Württemberg w wyroku z dnia 14 marca 2007 r. Bundesverwaltungsgericht jest jednak zdania, że aby wydać rozstrzygnięcie w przedmiocie zawisłego przed nim sporu,

należy ustalić, czy w momencie wydania decyzji o wydaleniu M. Bozkurt mógł się powołać na ochronę przyznaną w art. 7 akapit pierwszy decyzji nr 1/80.

- 21 W tym względzie sąd odsyłający jest zdania, że nie istnieje jeszcze orzecznictwo Trybunału dotyczące kwestii tego, czy prawo pobytu w państwie członkowskim, nabyte przez obywatela tureckiego ze względu na fakt bycia członkiem rodziny pracownicy tureckiej legalnie należącej do legalnego rynku pracy tego państwa, zostaje utracone ze względu na rozwiązanie małżeństwa, które nastąpiło po nabyciu w należytej formie tego prawa.
- 22 Sąd ten ma też wątpliwości co do tego, czy uwzględniając szczególne okoliczności faktyczne zawisłej przed nim sprawy, zachowanie polegające na tym, że obywatel turecki taki jak M. Bozkurt może skutecznie domagać się prawa do pobytu na podstawie art. 7 akapit pierwszy decyzji nr 1/80, może zostać uznane za mające charakter nadużycia. Zdaniem tego sądu należy w szczególności ustalić, czy podmiot nabytego legalnie prawa może go zostać pozbawiony w przypadku, gdy a posteriori okaże się on go niegodny w związku z osobą, dzięki której nabył on uprzednio to prawo.
- 23 W związku z tym uznając, że rozstrzygnięcie zawisłego przed nim sporu wymaga wykładni decyzji nr 1/80, Bundesverwaltungsgericht postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy prawo dostępu do zatrudnienia i prawo pobytu nabyte w charakterze członka rodziny zgodnie z art. 7 akapit pierwszy tiret drugie decyzji nr 1/80 przez małżonka pracownika tureckiego należącego do legalnego rynku pracy państwa członkowskiego zostają zachowane po rozwodzie?

W przypadku odpowiedzi twierdzącej na pytanie pierwsze:

- 2) Czy żądanie prawa pobytu wywiedzionego ze statusu, jaki posiada była żona zgodnie z art. 7 akapit pierwszy tiret drugie decyzji nr 1/80, w przypadku gdy obywatel turecki po uzyskaniu na tej podstawie praw dopuścił się jej zgwałcenia i uszkodzenia ciała, a za czyn ten został skazany na dwa lata pozbawienia wolności, stanowi nadużycie prawa?"

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie pytania pierwszego

- 24 Z akt sprawy wynika, że obywatel turecki, którego dotyczy spór zawisły przed sądem krajowym, spełniał przed rozwiązaniem małżeństwa wszystkie warunki konieczne do legalnego korzystania ze statusu prawnego przewidzianego w art. 7 akapit pierwszy tiret drugie decyzji nr 1/80.
- 25 W tych okolicznościach należy uznać, że w istocie sąd odsyłający zastanawia się, czy art. 7 akapit pierwszy decyzji nr 1/80 należy interpretować w taki sposób, iż obywatel turecki taki jak skarżący w sprawie zawisłej przed sądem krajowym, który ze względu na fakt bycia członkiem rodziny pracownicy tureckiej legalnie znajdującej się na rynku pracy państwa członkowskiego oraz ze względu na zamieszkiwanie ze swą małżonką przez nieprzerwany okres co najmniej pięciu lat korzysta z praw związanych

ze statusem prawnym przyznanym na podstawie tiret drugiego tego przepisu, traci te uprawnienia ze względu na fakt rozwodu orzeczonego już po ich nabyciu.

- 26 Aby odpowiedzieć na to pytanie, należy w pierwszej kolejności podnieść, że, jak wynika z samego brzmienia art. 7 akapit pierwszy decyzji nr 1/80, nabycie uprawnień przewidzianych w tym przepisie jest uzależnione od uprzedniego łącznego spełnienia dwóch przesłanek, a mianowicie, po pierwsze, bycia członkiem rodziny pracownika tureckiego należącego do legalnego rynku pracy państwa członkowskiego, i, po drugie, uzyskania zgody odpowiednich władz tego państwa na dołączenie do tego pracownika. Nie ulega wątpliwości, że w niniejszym przypadku warunki te zostały spełnione zarówno przez M. Bozkurta, jak i jego małżonkę.
- 27 W drugiej kolejności, zgodnie z systemem ustanowionym przez umawiające się strony w tym przepisie, prawa przyznane w nim obywatelowi tureckiemu, który spełnia warunki, o których mowa w poprzednim punkcie, są stopniowo rozszerzane w zależności od okresu rzeczywistego zamieszkania zainteresowanego z pracownikiem tureckim już legalnie przebywającym w tym państwie członkowskim.
- 28 Po trzech latach legalnego zamieszkiwania taki obywatel turecki nabywa prawo przyjęcia dowolnej oferty pracy, z zastrzeżeniem pierwszeństwa pracowników z państw członkowskich Unii Europejskiej (art. 7 akapit pierwszy tiret pierwsze decyzji nr 1/80).
- 29 Po dwóch kolejnych latach legalnego zamieszkiwania na terytorium przyjmującego państwa członkowskiego ten obywatel turecki korzysta z dostępu do dowolnej pracy najemnej (art. 7 akapit pierwszy tiret drugie tej samej decyzji). W niniejszym przypadku M. Bozkurt niewątpliwie spełnił to kryterium.

- 30 Należy w tym kontekście wyjaśnić, że w odróżnieniu od systemu ustanowionego w ramach art. 6 ust. 1 decyzji nr 1/80 i opierającego się na legalnym zatrudnieniu przez pewne okresy czasu kryterium właściwym do zastosowania art. 7 akapit pierwszy tej samej decyzji jest zaś legalne zamieszkiwanie z tureckim pracownikiem migrującym. Po określonym okresie takiego zamieszkania zainteresowanemu przyznawane jest prawo do podjęcia zatrudnienia, przy czym ten ostatni przepis nie ustanawia takiego obowiązku ani nie czyni tej okoliczności przesłanką nabycia prawa zagwarantowanego przez decyzję nr 1/80 (zob. podobnie w szczególności wyroki: z dnia 7 lipca 2005 r. w sprawie C-373/03 Aydinli, Zb.Orz. s. I-6181, pkt 29, 31; z dnia 18 lipca 2007 r. w sprawie C-325/05 Derin, Zb.Orz. s. I-6495, pkt 56; z dnia 25 września 2008 r. w sprawie C-453/07 Er, Zb.Orz. s. I-7299, pkt 31–34). Związana z zatrudnieniem sytuacja obywatela tureckiego takiego jak ten, którego dotyczy sprawa zawisła przed sądem krajowym, jest zatem całkowicie pozbawiona znaczenia w tym względzie.
- 31 W trzeciej kolejności podnieść należy, że Trybunał wielokrotnie już rozstrzygał, po pierwsze, że ww. art. 7 akapit pierwszy ma skutek bezpośredni, i, po drugie, że okresy zamieszkiwania takie jak te, o których mowa w tym przepisie, pociągają za sobą uznanie istnienia odpowiadającego im prawa pobytu – w przeciwnym razie byłyby one pozbawione wszelkich skutków (zob. w szczególności ww. wyrok w sprawie Er, pkt 25, 26; wyrok z dnia 18 grudnia 2008 r. w sprawie C-337/07 Altun, Zb.Orz. s. I-10323, pkt 20, 21).
- 32 W czwartej kolejności podkreślić należy, że ustanowiony w art. 7 akapit pierwszy decyzji nr 1/80 system stopniowego nabywania praw służy realizacji dwojakiego rodzaju celu.
- 33 Początkowo, przed upływem początkowego okresu trzech lat, przepis ten ma umożliwiać obecność członków rodziny pracownika migrującego u jego boku, ułatwiając w ten sposób, za pomocą łączenia rodzin, zatrudnienie i pobyt pracownika tureckiego legalnie zintegrowanego w przyjmującym państwie członkowskim (zob. w szczególności wyroki: z dnia 17 kwietnia 1997 r. w sprawie C-351/95 Kadiman, Rec. s. I-2133,

pkt 35, 36; z dnia 22 czerwca 2000 r. w sprawie C-65/98 Eyüp, Rec. s. I-4747, pkt 26; z dnia 11 listopada 2004 r. w sprawie C-467/02 Cetinkaya, Zb.Orz. s. I-10895, pkt 25).

- 34 Następnie, ten sam przepis ma wzmacniać trwałą integrację rodziny tureckiego pracownika migrującego w przyjmującym państwie członkowskim, przyznając danemu członkowi rodziny po trzech latach legalnego zamieszkiwania prawo dostępu do rynku pracy. Głównym realizowanym w ten sposób celem jest ustabilizowanie sytuacji tego członka rodziny, który na tym etapie jest już legalnie zintegrowany w przyjmującym państwie członkowskim, poprzez danie mu środków do samodzielnego utrzymania się w danym państwie, a zatem – poprzez postawienie go w sytuacji niezależnej od sytuacji pracownika migrującego (zob. w szczególności ww. wyroki: w sprawie Eyüp, pkt 26; w sprawie Cetinkaya, pkt 25; w sprawie Aydinli, pkt 23; a także w sprawie Derin, pkt 50, 71).
- 35 Trybunał wyciągnął z tego wniosek, że o ile taki członek rodziny musi, co do zasady, rzeczywiście z nim wspólnie zamieszkiwać, dopóki sam nie uzyska prawa dostępu do rynku pracy – innymi słowy, przed upływem okresu trzech lat – o tyle nie ma to miejsca w przypadku, gdy zainteresowany nabył legalnie to prawo z tytułu art. 7 akapit pierwszy tiret pierwsze decyzji nr 1/80, a tym bardziej – nie dotyczy to zainteresowanego, który po upływie pięciu lat nabył bezwarunkowe prawo do zatrudnienia (ww. wyrok w sprawie Derin, pkt 51 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 36 Jeśli bowiem warunki ustanowione w art. 7 akapit pierwszy decyzji nr 1/80 zostały spełnione, przepis ten przyznaje członkowi rodziny tureckiego pracownika jego własne prawo dostępu do rynku pracy w przyjmującym państwie członkowskim, a także – związane z nim prawo do dalszego przebywania na jego terytorium.

- 37 Prawa te wywodzą się niewątpliwie z sytuacji, w której znajdował się w przeszłości na terytorium tego samego państwa krewny – pracownik turecki, za pośrednictwem którego członek jego rodziny nabył prawo pobytu.
- 38 Jak zaś słusznie podnosi Komisja Wspólnot Europejskich w swych uwagach pisemnych, w sytuacji gdy członek rodziny sam uzyskuje indywidualne prawo z tytułu art. 7 akapit pierwszy decyzji nr 1/80, osiąga on w przyjmującym państwie członkowskim poziom integracji wystarczający, aby postrzegać jego sytuację jako możliwą do odebrania od sytuacji jego krewnego, która umożliwiła mu wjazd na terytorium tego państwa, i, co za tym idzie – jako niezależną od sytuacji tego krewnego (zob. podobnie ww. wyroki: w sprawie Derin, pkt 50, 71; a także w sprawie Altun, pkt 59, 63).
- 39 Za przyjęciem takiej wykładni przemawia również cel decyzji nr 1/80 traktowanej jako całość, w przedmiocie którego wielokrotnie orzekano, że polega on na poprawie sytuacji imigrantów tureckich w przyjmującym państwie członkowskim poprzez ułatwianie stopniowej integracji w nim obywateli tureckich spełniających warunki określone w jednym z przepisów tej decyzji i którzy z tego względu nabyli prawa przyznawane im przez ten przepis (zob. w szczególności wyrok z dnia 16 marca 2000 r. w sprawie C-329/97 Ergat, Rec. s. I-1487, pkt 43, 44; ww. wyroki: w sprawie Derin, pkt 53; a także w sprawie Altun, pkt 28, 29).
- 40 W tym kontekście Trybunał uznał zaś, że prawa takie, jak te legalnie nabyte przez M. Bozkurta na podstawie art. 7 akapit pierwszy decyzji nr 1/80 istnieją niezależnie od trwania warunków, których spełnienie było wymagane, aby prawa te powstały (zob. ww. wyroki: w sprawie Ergat, pkt 40; w sprawie Cetinkaya, pkt 31; w sprawie Aydinli, pkt 26; w sprawie Derin, pkt 53; w sprawie Altun, pkt 36), efektem czego członek rodziny, który nabył już prawa na podstawie tej decyzji, jest w stanie stopniowo stabilizować swoją sytuację w przyjmującym państwie członkowskim i trwale integrować

się w nim, prowadząc życie niezależne od osoby, za pośrednictwem której nabył on te prawa (zob. podobnie w szczególności ww. wyrok w sprawie Ergat, pkt 43, 44).

- 41 Przepomniana w poprzednim punkcie wykładnia stanowi jedynie wyraz bardziej ogólnej zasady poszanowania praw nabytych, której poświęcono wyrok z dnia 16 grudnia 1992 r. w sprawie C-237/91 Kus, Rec. s. I-6781, pkt 21, 22) i zgodnie z którą w sytuacji, gdy obywatel turecki może skutecznie powoływać się na prawa nabyte na podstawie przepisu decyzji nr 1/80, posiadanie tych praw nie jest już uzależnione od trwania okoliczności koniecznych, aby prawa te powstały, a to z tego względu, że decyzja ta nie ustanawia tego rodzaju warunku. W sporze zakończonym wydaniem ww. wyroku w sprawie Kus, okolicznością taką było właśnie małżeństwo, którego zawarcie umożliwiło obywatelowi tureckiemu wjazd na terytorium przyjmującego państwa członkowskiego; małżeństwo to następnie zakończyło się rozwodem orzeczonym w momencie, kiedy zainteresowany nabył już prawa, w danym przypadku w zastosowaniu art. 6 ust. 1 decyzji nr 1/80. Przypomnieć należy, że w pkt 22 wyroku z dnia 5 października 1994 r. w sprawie C-355/93 Eroglu, Rec. s. I-5113, ta sama zasada znalazła zastosowania w ramach art. 7 tej samej decyzji (zob. podobnie w szczególności ww. wyroki: w sprawie Ergat, pkt 40; w sprawie Aydinli, pkt 26; w sprawie Derin, pkt 50; a także w sprawie Altun, pkt 42, 43).
- 42 W piątej kolejności, w odniesieniu do okoliczności pociągających za sobą utratę praw przyznanych w art. 7 akapit pierwszy decyzji nr 1/80 członkom rodziny pracownika tureckiego, którzy spełniają określone w tym akapicie warunki, z orzecznictwa wynika również, że ograniczenia tych praw mogą być tylko dwojakiego rodzaju: albo obecność imigranta tureckiego na terytorium przyjmującego państwa członkowskiego, z uwagi na jego osobiste zachowanie, stwarza rzeczywiste i dostatecznie poważne zagrożenie porządku, bezpieczeństwa lub zdrowia publicznego w rozumieniu art. 14 ust. 1 tej decyzji, albo opuścił on terytorium przyjmującego państwa członkowskiego na znaczny okres i bez uzasadnionych powodów (zob. w szczególności ww. wyroki: w sprawie Er, pkt 30; w sprawie Altun, pkt 62).

- 43 Trybunał wielokrotnie potwierdzał wyczerpujący charakter tych ograniczeń (zob. w szczególności ww. wyroki: w sprawie Cetinkaya, pkt 38; w sprawie Derin, pkt 54; w sprawie Er, pkt 30; w sprawie Altun, pkt 62).
- 44 Na podstawie przedstawionych powyżej rozważań należy wyciągnąć wniosek, że rozwód małżonków, który został orzeczony po nabyciu w należytej formie przez danego członka rodziny praw przyznanych w art. 7 akapit pierwszy decyzji nr 1/80, jest pozbawiony znaczenia dla utrzymania w mocy tych praw przez podmiot, który je nabył, nawet jeśli początkowo ten ostatni mógł je uzyskać jedynie za pośrednictwem swego byłego małżonka.
- 45 Należy wreszcie wyjaśnić, że wykładnia przedstawiona w poprzednim punkcie nie jest niezgodna z wymogami określonymi w art. 59 podpisanego w dniu 23 listopada 1970 r. protokołu dodatkowego. Jak podniosła bowiem w pkt 50–52 swej opinii rzecznik generalna, ze względów analogicznych do tych przedstawionych przez Trybunał w pkt 62–67 ww. wyroku w sprawie Derin, a także w pkt 21 wyroku z dnia 4 października 2007 r. w sprawie C-349/06 Polat, Zb.Orz. s. I-8167, sytuacja członka rodziny tureckiego pracownika migrującego nie może być w użyteczny sposób porównywana z sytuacją członka rodziny obywatela państwa członkowskiego, biorąc pod uwagę istotne różnice między sytuacjami prawnymi każdego z nich (zob. podobnie również wyrok z dnia 21 stycznia 2010 r. w sprawie C-462/08 Bekleyen, Zb.Orz. s. I-563, pkt 35–38, 43).
- 46 W świetle powyższego, na pytanie pierwsze należy udzielić odpowiedzi, że art. 7 akapit pierwszy decyzji nr 1/80 należy interpretować w taki sposób, iż obywatel turecki taki jak skarżący w sprawie głównej, który ze względu na fakt bycia członkiem rodziny pracownicy tureckiej należącej do legalnego rynku pracy państwa członkowskiego oraz ze względu na zamieszkiwanie ze swą małżonką przez nieprzerwany okres co najmniej pięciu lat korzysta z praw związanych ze statusem prawnym przyznanym na

podstawie tiret drugiego tego przepisu, nie traci korzyści płynących z tych uprawnień ze względu na fakt rozwodu orzeczonego już po ich nabyciu.

W przedmiocie pytania drugiego

- ⁴⁷ Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem nie można powoływać się na normy prawa Unii w celach nieuczciwych lub stanowiących nadużycie, a sądy krajowe mogą w każdym indywidualnym przypadku, opierając się na obiektywnych informacjach, uwzględnić nieuczciwe lub stanowiące nadużycie zachowanie danych osób, aby odmówić im, gdy zaistnieje taka potrzeba, korzyści płynących z przepisów tego prawa (zob. w szczególności wyroki: z dnia 9 marca 1999 r. w sprawie C-212/97 Centros, Rec. s. I-1459, pkt 25; z dnia 21 lutego 2006 r. w sprawie C-255/02 Halifax i in., Zb.Orz. s. I-1609, pkt 68; a także z dnia 20 września 2007 r. w sprawie C-16/05 Tum i Dari, Zb.Orz. s. I-7415, pkt 64).
- ⁴⁸ Trybunał wykluczył zatem możliwość, aby okresy, kiedy obywatel turecki mógł być zatrudniony jedynie w wyniku oszukańczego zachowania, które doprowadziło do wydania wyroku skazującego, mogły zostać uznane za legalne dla potrzeb zastosowania art. 6 ust. 1 decyzji nr 1/80, ponieważ zainteresowany nie spełniał w rzeczywistości ustanowionych w tym przepisie warunków i z tego względu nie korzystał legalnie z przyznanego na jego podstawie prawa (zob. wyroki: z dnia 5 czerwca 1997 r. w sprawie C-285/95 Kol, Rec. s. I-3069, pkt 26, 27; a także z dnia 11 maja 2000 r. w sprawie C-37/98 Savas, Rec. s. I-2927, pkt 61).
- ⁴⁹ Nie można bowiem dopuścić do sytuacji, w której obywatel turecki usiłuje w niezgodny z prawem sposób doprowadzić do przysporzenia sobie korzyści zagwarantowanych przez jeden z przepisów decyzji nr 1/80.

- 50 W niniejszym przypadku z akt sprawy przekazanych Trybunałowi przez sąd odsyłający wynika jednak, że sądy krajowe, które wydawały rozstrzygnięcia merytoryczne w obecnie zawisłej przed Bundesverwaltungsgericht sprawie, wyraźnie uznały, że M. Bozkurt korzystał ze statusu prawnego przewidzianego w art. 7 akapit pierwszy tiret drugie decyzji nr 1/80 zgodnie z prawem. Nie przedstawiono więc Trybunałowi niczego, co mogłoby dawać do zrozumienia, że w sprawie zawisłej przed sądem krajowym chodziło o małżeństwo zawarte fikcyjnie, jedynie w celu stanowiącego nadużycie nabycia korzyści przewidzianych w prawie związanym ze stowarzyszeniem EWG–Turcja.
- 51 W tych okolicznościach stwierdzić należy, że w sprawie zawisłej przed sądem krajowym M. Bozkurt wykonywał jedynie prawa, które zostały mu wyraźnie przyznane w decyzji nr 1/80, przy czym spełnił on wszystkie wymagane warunki ich przyznania.
- 52 Okoliczność zaś, że taki obywatel turecki może korzystać w pełni z nabytych przezeń legalnie w przeszłości praw przyznanych w tej decyzji, nie może jako taka zostać uznana za stanowiącą nadużycie prawa.
- 53 Sąd odsyłający, nie zadając wszelako pytania dotyczącego wykładni art. 14 ust. 1 decyzji nr 1/80, zastanawia się jednak, czy w szczególnych okolicznościach sprawy zawisłej przed sądem krajowym domaganie się przez M. Bozkurta statusu prawnego nabytego na podstawie art. 7 akapit pierwszy tej samej decyzji nie narusza porządku publicznego, biorąc pod uwagę poważne naruszenie prawa karnego popełnione przezeń już po nabyciu tego statusu wobec tej właśnie osoby, która umożliwiła mu skorzystanie z tego statusu.
- 54 W tym względzie należy wyjaśnić, że ww. art. 14 ust. 1 decyzji nr 1/80 ustanawia ramy prawne właściwe do tego, aby ocenić, w jakim zakresie obywatel turecki, w odniesieniu do którego orzeczono wyrok skazujący, może zostać pozbawiony, poprzez

wydalenie z przyjmującego państwa członkowskiego, praw, które wywodzi bezpośrednio z tej decyzji (zob. w szczególności ww. wyrok w sprawie Derin, pkt 74).

- 55 W odniesieniu do ustalenia zakresu zastosowania ustanowionego w tym przepisie wyjątku ze względu na porządek publiczny należy, zgodnie z utrwalonym orzecznictwem, powołać się na wykładnię tego samego wyjątku w odniesieniu do swobodnego przepływu pracowników z państw członkowskich Unii (zob. w szczególności ww. wyrok w sprawie Polat, pkt 30).
- 56 Trybunał zawsze podkreślał, że wyjątek ten stanowi odstępstwo od podstawowej zasady swobodnego przepływu osób, które to odstępstwo powinno być interpretowane wąsko i którego zakres nie może być określany jednostronnie przez państwa członkowskie (zob. w szczególności ww. wyrok w sprawie Polat, pkt 33 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 57 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału powołanie się przez władze krajowe na porządek publiczny wymaga w każdym wypadku istnienia, oprócz zakłócenia porządku społecznego, jakim jest każde naruszenie prawa, rzeczywistego i dostatecznie poważnego zagrożenia podstawowego interesu społeczeństwa (ww. wyrok w sprawie Polat, pkt 34 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 58 Tak więc środki uzasadnione względami porządku publicznego lub bezpieczeństwa publicznego winny być oparte wyłącznie na osobistym zachowaniu zainteresowanego. Nie mogą więc one stanowić automatycznego następstwa wyroku skazującego, służącego celowi prewencji ogólnej (ww. wyrok w sprawie Polat, pkt 31, 35).

- 59 Na wyrok karny można powołać się tylko w takim zakresie, w jakim okoliczności będące podstawą jego wydania pozwalają stwierdzić indywidualne zachowanie stanowiące rzeczywiste zagrożenie dla porządku publicznego (zob. ww. wyrok w sprawie Polat, pkt 32 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 60 Zatem odpowiednio władze krajowe są zobowiązane do dokonania oceny indywidualnego zachowania sprawcy naruszenia prawa, jak również realności i dostatecznej powagi zagrożenia, jakie stanowi ono dla porządku i bezpieczeństwa publicznego, i zdrowia publicznego, a także do zapewnienia poszanowania zasady proporcjonalności oraz praw podstawowych Unii. W szczególności, polegający na wydaleniu środków oparty o art. 14 ust. 1 decyzji nr 1/80 może zostać zastosowany jedynie wtedy, gdy indywidualne zachowanie zainteresowanego wskazuje na realne zagrożenie wywołania nowych i poważnych zakłóceń porządku publicznego (ww. wyrok w sprawie Derin, pkt 74).
- 61 Uwzględniając całość powyższych względów, na pytanie drugie udzielić należy odpowiedzi następującej:
- nie stanowi nadużycia prawa powoływanie się przez obywatela tureckiego, takiego jak skarżący w sprawie głównej, na prawo legalnie nabyte na podstawie art. 7 akapit pierwszy decyzji nr 1/80, nawet jeśli zainteresowany po nabyciu tego prawa za pośrednictwem swej byłej małżonki popełnił wobec niej poważne naruszenie, w przedmiocie którego zapadł wyrok skazujący;
 - nie jest natomiast sprzeczne z art. 14 ust. 1 tej samej decyzji zastosowanie wobec obywatela tureckiego, w odniesieniu do którego orzeczono wyrok skazujący, środka polegającego na wydaleniu, jeśli jego indywidualne zachowanie stanowi aktualne, rzeczywiste i wystarczająco poważne zagrożenie dla podstawowych

interesów społeczeństwa. Do właściwego sądu krajowego należy dokonanie oceny, czy ma to miejsce w przypadku sprawy głównej.

W przedmiocie kosztów

- ⁶² Dla stron postępowania przed sądem krajowym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed tym sądem, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż poniesione przez strony postępowania przed sądem krajowym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (pierwsza izba) orzeka, co następuje:

- 1) **Artykuł 7 akapit pierwszy decyzji nr 1/80 z dnia 19 września 1980 r. w sprawie rozwoju stowarzyszenia, przyjętej przez Radę Stowarzyszenia utworzoną na mocy Układu ustanawiającego stowarzyszenie między Europejską Wspólnotą Gospodarczą a Turcją należy interpretować w ten sposób, że obywatel turecki taki jak skarżący w sprawie głównej, który, ze względu na fakt bycia członkiem rodziny pracownicy tureckiej należącej do legalnego rynku pracy państwa członkowskiego oraz ze względu na zamieszkiwanie ze swą małżonką przez nieprzerwany okres co najmniej pięciu lat, korzysta z praw związanych ze statusem prawnym przyznanym na podstawie tiret drugiego tego przepisu, nie traci korzyści płynących z tych uprawnień ze względu na fakt rozwodu orzeczonego już po ich nabyciu.**

- 2) Nie stanowi nadużycia prawa powoływanie się przez obywatela tureckiego, takiego jak skarżący w sprawie głównej, na prawo legalnie nabyte na podstawie art. 7 akapit pierwszy decyzji nr 1/80, nawet jeśli zainteresowany po nabyciu tego prawa za pośrednictwem swej byłej małżonki popełnił wobec niej poważne naruszenie, w przedmiocie którego zapadł wyrok skazujący.

Nie jest natomiast sprzeczne z art. 14 ust. 1 tej samej decyzji zastosowanie wobec obywatela tureckiego, w odniesieniu do którego orzeczono wyrok skazujący, środka polegającego na wydaleniu, jeśli jego indywidualne zachowanie stanowi aktualne, rzeczywiste i wystarczająco poważne zagrożenie dla podstawowych interesów społeczeństwa. Do właściwego sądu krajowego należy dokonanie oceny, czy ma to miejsce w przypadku sprawy głównej.

Podpisy